

MILJÖUTSKOTTETS BETÄNKANDE 20/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om Sibbo storskogs nationalpark

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 januari 2010 en proposition med förslag till lag om Sibbo storskogs nationalpark (RP 324/2010 rd) till miljöutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotion:

— LM 16/2008 rd — Jacob Söderman /sd: Lag om Sibbo storskogs nationalpark.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har jord- och skogsbruksutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (JsUU 30/2010 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- miljöråd Jukka-Pekka Flander och regeringsråd Satu Sundberg, miljöministeriet
- planerare Katja Matveinen-Huju, jord- och skogsbruksministeriet
- regiondirektör Stig Johansson och specialplanerare Tiina Niikkonen, Forststyrelsen
- utvecklingsdirektör Mikko Aho och miljöskyddsinspektör Anu Juvonen, Sibbo kommun
- miljöchef Stefan Skog, Vanda stad
- verkschef Tuomas Rajajärvi, Helsingfors stad
- naturvårdsexpert Tapani Veistola, Finlands naturskyddsförbund rf
- skyddsdirektör Jari Luukkonen, WWF Finland.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- Nylands jaktvårdsdistrikt
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- Mountain Bike Club Finland (MTBCF) ry.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

I propositionen föreslår regeringen att det stiftas en lag om Sibbo storskogs nationalpark. En nationalpark föreslås bli inrättad i stället för det nuvarande naturskyddsområdet i Sibbo storskog i de statsägda områdena i Sibbo kommun och städerna Helsingfors och Vanda. Därigenom skyddas dels naturområden som karaktäriseras

av skog, berg, myrar, dels kulturmiljöer i det växande metropolområdet.

Nationalparksområdena ingår i nätverket Natura 2000 och delvis i det riksomfattande lundskyddsprogrammet. Genom att parken inrättas genomförs de nationella skyddsmålen och dess-

utom vidtas skyddsåtgärder som motsvarar skyddsmålen för Natura 2000-områdena.

Den föreslagna nationalparkens areal är cirka 1 857 hektar. Avsikten är att nationalparken, efter det att den inrättats, ska utvidgas genom markbyten mellan Helsingfors stad och staten.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt.

Lagmotion

I lagmotion LM 16/2008 rd föreslås det att en ny nationalpark inrättas i Sibbo storskog.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Sammanfattningsvis anser utskottet att propositionen är behövlig och motiverad. Det tillstyrker lagförslaget utan ändringar men med följande kommentarer.

Sibbo storskogs nationalpark tryggar den biologiska mångfalden i metropolområdet

Sibbo storskogs nationalpark föreslås bli inrättad på statsägda marker i Sibbo kommun och Vanda och Helsingfors städer. Den föreslås ha en areal på totalt 1 857 hektar. Den nya nationalparken ska utgöra en del av skyddsområdesnätverket och det ekologiska nätverket i det snabbt växande metropolområdet och tanken är att det ska bromsa upp utarmningen av den biologiska mångfalden i regionen i enlighet med Finlands nationella och internationella naturvårdsmål.

Nationalparken är tänkt att skydda skog, berg, myrar och kulturmiljöer i det så kallade kärnområdet i Sibbo storskog. I synnerhet skogbevuxna berg i naturligt tillstånd minskar i snabbt tempo i hela metropolområdet. Följaktligen kompletterar nationalparken i Sibbo storskog den så kallade gröna ringen bestående av Noux nationalpark i Esbo och Meiko naturskyddsområde i Kyrkslätt plus en del andra mindre skyddsområden.

Sibbo storskog har skarp topografi med omväxlande karga och branta berg, frodiga skogssluttningar och hassel- och lindlundar. Den hemiboreala och sydboreala artrikedomen är varierad och inkluderar en rad hotade och sällsynta arter. Nationalparken är ett viktigt tillskott till skyddet av skogbevuxna berg, mindre myrar, kulturmiljö och livsmiljöer och arter som är beroende av små strömmande vattendrag.

Den ska inte bara vara nationalpark utan också finnas till för rekreation, undervisning, naturintresse och forskning. I centrum av det förtätade metropolområdet med ett växande invånarantal får vi en attraktiv nationalpark med stor betydelse för rekreation och naturintresse på det lokala och regionala planet och med stor roll för undervisningen.

Det växande rekreationsbehovet och det ökande besökarantalet ställer emellertid mycket stora krav på skötseln, informationen och rekreationsservicen. Nationalparken är liten om man ser till målsättningen, det växande besökarantalet och det ökande behovet att använda parken. Dessutom är fastigheterna mycket utspridda. Exempelvis Noux nationalpark i Esbo har ett mycket mer perifert läge, men har betydligt större yta (ca 5 000 hektar).

Planläggningen viktig för ekologiska korridorer i närheten av nationalparken

I och med att nationalparken inrättas kan målen i de planer på olika nivå som styr markanvändningen i Nyland genomföras samtidigt som den är ett viktigt bidrag till pärlbandet av områden för naturvård och rekreation i metropolområdet. Miljöministeriet fastställde landskapsplanen för Östra Nyland den 15 februari 2010 utom för sammanslagningsområdet i Helsingfors. I landskapsplanen är största delen av de områden som ska bilda nationalparken avsatta som skyddsområden. Helsingfors och Sibbo håller på att utarbeta en generalplan för området och planerar bostadsområden i närheten av Sibbo storskog. Den nya bebyggelsen kommer att ytterligare öka behovet att använda nationalparken för rekreation.

Nationalparken räcker inte till för att tillgodose det stora rekreationsbehovet av i de centrala delarna av Sibbo storskog utan att naturvårdsmålen riskeras. Det behövs alltså gröna korridorer mellan bostadsområdena och lättillgängliga friluftsområdena bredvid bebyggelsen. I huvudstadsregionen har staten, kommunerna och Föreningen Nylands Friluftsområden 18 000 hektar stora områden avsedda för naturskydd och rekreation och de bör flätas samman bättre genom planläggningen. Dessutom är det viktigt att upprätta fungerande förbindelser till de närbelägna rekreationsområdena i Vanda, Hanaböle och Gjutan. Vidare bör alla aktörer samarbeta mer för att ge dem som besöker naturområdena och naturturismen bättre service.

När Sibbo storskog och Östersundom får fler invånare, behövs det fler närbelägna friluftsområden. Besluten om dem fattas i planlägningsprocessen, påpekar utskottet. Markanvändnings- och bygglagen kräver att det avsätts tillräckligt med rekreationsområden i generalplanen och det är en viktig fråga i planeringen av områdena kring Sibbo storskog. Det är viktigt att naturskyddsområdena kopplas till varandra genom planläggningen och att Sibbo storskog får ha kvar gröna korridorer som uppfyller de ekologiska kraven och är anpassade för friluftsändamål i Natura 2000-områdena vid havet i Helsingfors. Dessutom bör det finnas tillräckligt många obbyggda buffertområden mellan nationalparken och tätbebyggelse. Enligt markanvändnings- och bygglagen kan det utfärdas skyddsbestämmelser i landskapsplanen om det är nödvändigt för att skydda landskapet, naturvärden eller andra särskilda miljövärden.

Det är inte uteslutet att det kommer in ansökningar om tillstånd för marktäkt i närheten av nationalparken. Då måste ansökningarna behandlas med hänsyn till tillståndsvillkoren i 6 § i marktäktslagen (555/1981). I sådana fall är det av största vikt att värna om naturvärden och landskapet. På områden där bara begränsade åtgärder är tillåtna på grund av kommande planläggning bör man dessutom se till att tillstånd för marktäkt inte stör planläggningen onödigt mycket eller förstör landskapsbilden. Vid ansökning-

ar om bygglov är det också viktigt att se till att villkoren i 137 § i markanvändnings- och bygglagen uppfylls. Byggnationen får inte störa planläggningen, göra det svårare att bevara naturvärden och kulturmiljön eller riskera rekreativvärdet.

Nationalparken måste bli större och mer sammanhängande

När nationalparken har inrättats bör den snabbt sammanföras och utvidgas, särskilt med hjälp av markbyten mellan Helsingfors och staten. Vidare bör man utreda vilka möjligheter offentliga aktörer har att byta mark och införliva områden i nationalparken, till exempel Föreningen Nylands Friluftsområden och staten. Överlag behöver skyddsområdena i metropolområdet bli större och få tillräckligt många ekologiska förbindelser.

Med frivilliga åtgärder från de privata markägarnas sida bör man försöka skapa en sammanhållen fastighetsstruktur i Sibbo storskog, i första hand med projektmedel från METSO. Metoderna inom ramen för programmet METSO bör utnyttjas för att bevara naturvärdena och landskapet. Dessutom är det värt att undersöka om det går att inrätta regionala eller rikstäckande landskapsvårdområden på den omkringliggande privatägda marken, anser utskottet.

Reglering av hjortdjursstammen

I statsrådets nuvarande förordning (1381/2006) om Sibbo storskogs naturskyddsområde ingår en särskild ikraftträdandebestämmelse om att jaktarrendeavtalen ska förbli i kraft, vilket betyder att älgjakt för tillfället är möjligt i området. Regeringen föreslår att jakt ska förbjudas med hänsyn till syftet med att inrätta nationalparken och dess läge inom metropolområdet och den roll området spelar för rekreation. Men i lagförslaget finns en övergångsbestämmelse om att jakt är tillåten i nationalparken i enlighet med gällande avtal om jaktarrende i tre år efter att lagen har trätt i kraft. Därefter tillämpas 15 § om jakt i naturskyddslagen, som tillåter att man med tillstånd av Forststyrelsen bland annat får driva älg i Sibbo storskogs nationalpark i samband

med jakt och avlägsna enskilda individer av viltarter som utgör en säkerhetsrisk utanför området.

Sibbo storskogs nationalpark befinner sig i en triangel mellan de tre livligast trafikerade vägarna i Finland, Lahtis motorväg, Ring III och Borgå motorväg. Åren 2006—2010 inträffade det enligt statistiken totalt 82 älgolyckor i Vanda och Sibbo och nio av dem ledde till personskador. Inte minst på vägarna i Sibbo storskog har det skett trafikolyckor där den ena parten varit ett hjortdjur. År 2009 inträffade det enligt vägförvaltningens statistik 18 hjortdjursolyckor på vägarna i och kring Sibbo storskog eller incidenter där polisen måste rycka ut för att avliva ett djur på grund av att det utgjorde en direkt säkerhetsrisk. Av de här djuren var 15 älgar och två av olyckorna ledde till personskador.

Älgbytet i Sibbo storskog var 2004—2009 totalt 6—15 älgar per år för de jaktsällskap som haft mycket mark i den kommande nationalparken. Det totala bytet i ett större område omfattande dels östra Vanda och Helsingfors (Sottungsby och Östersundom), dels Hindsby, Gesterby och Immersby i Sibbo varierade 2004—2009 mellan 26 och 40 älgar.

Med beaktande av den treåriga övergångsperioden för jaktarrangemang visar sig effekterna av förbudet mot älgjakt sannolikt omkring fem år efter det att nationalparken har inrättats. Med hänvisning till utlåtandet från jord- och skogsbruksutskottet anser utskottet det följaktligen viktigt att konsekvenserna av fredningsbestämmelserna för möjligheterna att reglera hjortdjursbestånden i området och den vägen för antalet älgolyckor följs upp både under och efter övergångsperioden. Vid regleringen av älgstammarna bör man dra nytta av de modeller som tagits fram i Noux. Det är extra viktigt att samarbetet mellan Forststyrelsen som bestämmer om undantagslov och områdets viltförvaltning utvecklas för att älgolyckor ska undvikas.

Satsningar på konstruktioner och service i nationalparken

Redan nu ökar antalet besökare i Sibbo storskog kraftigt; 2010 var de 51 000, vilket är en ökning

med 23 procent jämfört med året innan. Forststyrelsen bedömer att Sibbo storskog inom en snar framtid kommer att ha lika många besökare som Noux nationalpark, omkring 180 000 besökare. Den nuvarande infrastrukturen är definitivt otillräcklig, påpekar utskottet. Det växande antalet besökare kräver nya serviceanläggningar, styrning av användningen plus tjänster inom ramen för rekreation och naturturism på samma sätt som i de befintliga nationalparkerna. En fråga att uppmärksamma är att det bör gå att komma till nationalparken med kollektivtrafik från olika delar av regionen.

Kostnaderna för skötsel kommer att ligga på ungefär samma nivå som i andra nationalparker som främst är ansedda för rekreation. Kostnaderna för skötseln stiger inte så mycket av att området blir nationalpark. Men det krävs betydligt mer guidning och större beredskap för service på den statliga marken för att besökarna ska kunna styras till de delar som bäst tål slitage. Regeringen bedömer att åtgärderna kostar i snitt 400 000 euro om året de fem första åren efter att nationalparken inrättas. Ett anslag ska enligt propositionen ingå i de årliga budgetpropositionerna. Dessutom är det viktigt att det finns resurser för att uppehålla strukturerna också efter att nationalparken har inrättats.

Samarbetsgrupp för att samordna verksamheterna i nationalparken och närområdet.

Sibbo storskog är en mosaik bestående av skogsbeklädda berg och byggda odlingslandskap med varierande topografi och natur. Nationalparken kommer att finnas mitt bland verksamma jord- och skogsbruksområden. Med avseende på de övergripande ekosystemvinsterna, den förbättrade servicen och den sociala hållbarheten är det angeläget att nationalparken och kulturlandskapet går in i varandra på ett naturligt sätt och att de kringboende och nationalparken kan leva sida vid sida.

För att samordna de skilda mål och verksamheter som markägarna och bönderna kring nationalparken, rekreativ verksamhet och andra funktioner och en rad intressegrupper representerar föreslår regeringen att det inrättas en brett

förankrad samarbetsgrupp som är underställd närings-, trafik- och miljöcentralen. Redan finns det samarbetsnätverk (Samarbete i Storskogen) som inrättades 2008 på initiativ av ägare av skilda skogar inom ramen för METSO, biodiversitetsprogrammet för skogarna i södra Finland. Nätverket har fått bidrag från miljöministeriet.

Det behövs alltså en brett förankrad samarbetsgrupp som representerar de städer och kommuner, markägare och andra som anlitar nationalparken och som har till uppgift att utveckla Sibbo storskogs nationalpark och dess närområde.

Åtgärder för att trygga verksamheten i nationalparkerna

Nationalparkerna och naturskyddsområdena utgör basen för det regionala skydds nätet, framhåller utskottet. Tack vare dem kan de nationellt och internationellt mest värdefulla delarna bevaras. För hållbar rekreationsanvändning och naturturism är det viktigt att infrastrukturen för lederna förbättras. Därmed kan man säkerställa att

områdena behåller sitt skyddsvärde. Servicen i skyddsområdena måste förbättras och nedslitning av områdena förhindras för att den ökande rekreationsanvändningen, behoven inom turismen och naturvärdena ska kunna tillgodoses. Överlag är underhållsanslagen en aning oroväckande. De ska räcka till för ett stigande besökskarantal samtidigt som det anläggs nya resurskrävande nationalparker. Anslagen bör alltså höjas permanent, framhåller utskottet.

Lagmotion

Utskottet godkänner lagförslaget enligt propositionen och föreslår därför att lagmotionen förkastas.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar och

förkastar lagförslag LM 16/2008 rd.

Helsingfors den 22 februari 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Susanna Huovinen /sd
vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Timo Heinonen /saml
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /gröna
Tanja Karpela /cent
Antti Kaikkonen /cent
Timo Kaunisto /cent

Timo Korhonen /cent
Merja Kuusisto /sd
Tapani Mäkinen /saml
Sanna Perkiö /saml
Janne Seurujärvi /cent
Tarja Tallqvist /kd
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.